

Prepričajte se o kvaliteti Franckove kave!

68979

# V pouk in zabavo.



Natisnila „Katoliška Tiskarna“ v Ljubljani.

k. Studienbibliothek Laibach

k. Studienbibliothek Laibach

030050947



## Kako je cesar Ferdinand I. mo- jemu dedu cmoke pojedel?

Škoda, da niste poznali mojega deda! Bog mu daj dobro! — to je bil mož, da malo takih. Na prvi pogled se je prikupil vsakemu človeku. Bil je srednje, a še vedno močne postave, dasi je imel že blizu sedemdeset let. Njegov obraz je bil prijazen, in velikanske, vedno dobro namazane in navihane brke so mu kaj dobro pristojale.

Moj ded je bil vojak celih 14 let. V tem dolgem času je obredel skoro vso Avstrijo in se naučil „wienertajč“ in ogrsko. In kako je bil ponosen na svoje znanje! Kako moško je zarentačil, če smo mu otročaji kaj ponagajali. No, vendar nas ni imel nihče rajši od njega, in večkrat nas je vzel v svoje varstvo, kadar nam je pretila očetova šiba.

Kdo li ve povedati toliko lepih povesti in pravljic, kakor dedje in babice? In kdo bi jih pravil raje? Tudi naš ded je imel vedno pripravljeno kopo povesti in kadar je bil pri volji, polovil je nas po hiši, posadil na kolena in začel pripovedovati. In kako je govoril! Živahno in lepo, da smo ga poslušali vedno mirni in kakor zamaknjeni do konca — ne samo mi otroci, ampak tudi odrasli.

„Kakor veste,“ pravil nam je ded, „bil sem vojak več let v Pešti na Ogrskem. Bil sem pri svojem polku za kuharja, kar je bilo dobro, zakaj tako sem si večkrat kaj poboljšal. No, reči pa moram, da sem vedno kuhal izvrstno, tako da so me vsi hvalili.“

„Kaj pravite, ded?“ oglesi se jezična dekla, „ali ni bilo nikoli neslano?“

„Neslano? He! Rad bi videl, kdo bi boljše skuhal, ti ali jaz, če bi se izkušala. Neslanega nisem kuhal, ne! Nekega dne torej zopet kuham — bil sem k sreči sam v kuhinji — cmoke in kislo zelje. Lepo si napravim na krožnik svojo jed, prekrižam se in ravno

mislim začeti, ko vstopi človek, popotno, a čedno oblečen. Jaz ga pogledam in pretreslo me je, kakor bi me kdo s kropom polil. Spoznal sem namreč tujca, bil je — cesar, mislite si — sam cesar Ferdinand.“

„Slišite ded, kako ste ga pa poznali?“

„I, glej ga, saj sem bil tri leta na Dunaju in tam sem ga večkrat videl. Zato sem ga sedaj tudi precej spoznal, četudi je bil preoblečen. Ustrašil sem se res, toda to me je brž minilo. Kaj bi se bal, saj nisem storil nič napačnega! Jaz pa nisem bil tako neumen, kakor bi si kdo mislil; brž sklenem, da ne pokažem cesarju, kako dobro da ga poznam. Prijazno ga torej pozdravim:

„Dober dan. Kaj bi pa radi?“

„Nekoliko jedi bi rad, če bi jo mogel dobiti. Od daleč sem prišel — z Dunaja,“ mi odgovori.

Jaz sem se že popolnoma osrčil in govorim sedaj tako pogumno, da sem se sam sebi čudil:

„Hm, veste, to je težko, prav težko. Vsak ima svoj del odločen, nič preveč, nič ne ostane.“

No, pa če hočete, svoj delež Vam rad dam, ker vidim, da ste bolj potrebni kakor pa jaz!“

In glejte si, cesar se spravi na moje kosilo in poje z veliko slastjo vse tri cmoke, ki sem si jih pripravil. Jaz pa sem se čudil in čudil, ker mislil sem, da taki gospodje jedó samo bolj imenitne stvari, katerim niti imena ne vemo. Zelja pa ni maral, ampak rekel mi je:

„Jaz pol, vi pol!“ in tako prisrčno se mi nasmeje, da se mi je kar srce ogrelo. Nato se zahvali in odide. Jaz sem bil pa tako vesel, kakor še nikoli. Prav zadovoljen sem bil sam s seboj in zdelo se mi je, da obeda nisem dal zastonj. In nisem se motil.

Drugi dan se po mestu raznese glas, da je prišel cesar prav natihoma v mesto. Nihče ni vedel, da je že pri meni pokušal, kako jed imajo vojaki.

Kar pride povelje polkovniku, da se imam jaz napotiti k cesarju. Moji tovariši, ki so me imeli jako radi, so se grozno zame bali. „Kaj si storil, kaj si storil?“ vzdihovali so in me pomilovali, — jaz sem se pa v pest smejal.

Ko pa pridem pred cesarsko palačo, mi je vendar začelo srce utripati. Peljejo me gori pred cesarja, in ko ga zagledam, me hipoma mine ves pogum, in držal sem se kot pravo budalo. Bog vedi, kako je to prišlo. Prejšnji dan sem tako podomače s cesarjem govoril, sedaj sem bil pa čisto zmešan. Pomnim še, da me je prijazno ogovoril: „No Debevec, ali me poznate?“ in mi potrkal na ramo. Sam ne vem, kako sem prišel zopet na cesto — v rokah sem pa imel 12 srebrnih tolarjev. Bil sem presenečen in vesel, kajti to ni bila mala čast. Povem vam, da je še tisti dan celo mesto govorilo o meni.“

„Verjamem, verjamem,“ mrmral je nekdo v kotu. Otroci pa smo, kar zijali začudenja in odslej smo deda vsaj trikrat bolj spoštovali.

„Kaj pa je bilo z denarjem, ded?“

„I, kaj? Škornje sem si kupil, lepe, velike in krasno novo kapo. To sem se postavil!“ Srečno se je smehljajal ded in si vihal brke.

„Ampak dobro ste pa prodali cmoke, dobro! Vsakega po štiri tolarje.“

„Kaj denar? Čast, čast! Seveda, tudi to je bilo dobro.“

„Jaz bi se pa ne znal tako premagovati, dedek, kakor ste se vi v kuhinji,“ rečem jaz.

„Ti seveda,“ dejal je ded zaničljivo in silno ponosno, „toda jaz!“



## Kaj mi je tega treba?

Pozimi je bilo. Mračilo se je že in napovedovala se je prav mrzla noč. Kajpak je bilo brez dvoma ne malo mraz, ker so se videmski otroci tako hitro poskrili v hiše ali vsaj v veže, dasi je po vasi vozil kruljev in slok mož z nekim godalom in godel proseč milodarov. O, naj bi bilo bolj toplo, kdo bi jih bil odgnal od godbe?

Betežni godec je imel pa ta večer posebno nesrečo. Njegov vodnik ga je popustil ter šel v gostilno gret se in pit, ne menéč se za svojega tovariša, ki nikamor ni mogel. Kako neki? Še človek, ki je imel zdrave oči in noge, je moral

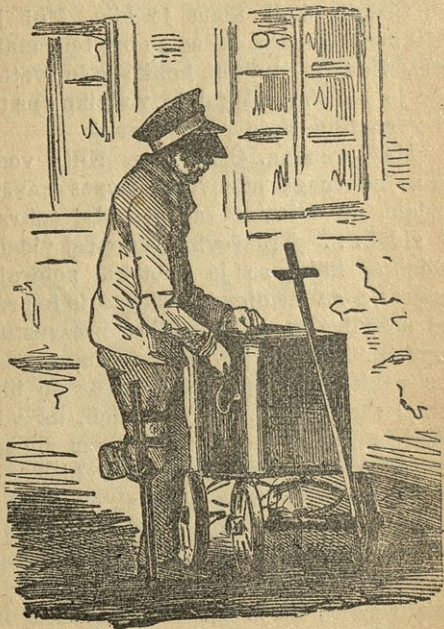


prav oprezno hoditi, da mu ni spodletelo na spolzlih tleh, kam pa naj si upa slepec?

Čedalje bolj tema je bilo. Mož je vrtil svoje godalo, saj se je pri tem malo grel, videl pa tudi ni, koliko je še svetlo, ker je bil slep. Čakal je vodnika, pa ta je v gostilni čisto pozabil nanj.

Mož preneha. Čisto sam. Kliče vodnika; nobenega odgovora. Zopet zavrti godalo, da žalostno zadoni: „Le enkrat bi videl . . .“ Trobčevka je poprej videla vodnika, kako se je opotekal pobiraje krajcarje za kruljevega slepca, in je precej uganila, da ga je najbrž brezvestno popustil. Zato je povabila moža, naj se gre v hišo malo pogret. Seveda so bili otroci tega veseli, saj so vedeli, da voziček z godbo ne bo ostal sam zunaj. Brž so ga pomagali spraviti v hišo.

Tujec se je pri peči grel, otroci pa so zvedavo ogledovali godalo. Tonček je tudi malo zavrtil, da je zagodlo, in ker mož pri peči ni bil nič hud, začel je kmalu gosti, da je bilo kaj. Naveličal bi se ne bil menda nikoli, tako lepo se mu je zdelo, pa oče Trobec so mu ukazali, naj neha, da kaj ne pokvari.



„Vodnika imate pa nezanesljivega,“ prične nato gospodar Trobec.

„Večkrat mi kakšno naredi, večkrat, pa kaj hočem? Sam ne morem po svetu, drugega človeka pa nimam, da bi hodil z menoj,“ lajšal si je mož srce. „Pa čudno, da me zmeraj pozimi kaj doleti. Lani sem imel še drugega vodnika. Kar mi nekega dné v snegu obnemore. On ni nikamor mogel, jaz tudi ne, pa že tudi na noč je šlo. Oba bi bila zmrznila, da ni k sreči neki hlapec prišel po tisti poti gredoč iz mlina. E, marsikaj moram izkusiti, oh, to vem le jaz!... In kaj mi je tega treba?“

„Ali že dolgo hodite okrog, ali ste bili morda v vojski ranjeni?“ poizveduje Trobčevka.

„O, to je bilo vse drugače!“ zdihne tujec. „Če hočete, poslušajte, kako sem prišel ob nogo in oči. Morda bo za otroke dobro, če slišijo mojo zgodbo. — Bil sem star kakih deset let. Po navadi sem ubogal, včasih sem bil pa tudi strašno samoglaven. In zato me je Bog udaril. Moj oče so bili natančni: kar so zapovedali, moralo se je zgoditi. Nekoč so mi pozimi rekli, naj repe nasekam za

živino. Jaz sem se pa izmuznil in se šel drsat. Zato so mi zvečer naložili primerno kazen: „Klečal boš na kolenu tako dolgo, da zmoliš rožni venec. Le poklekni in začni.“ Pa sem bil tako trmast, da nisem hotel. Kar iz hiše sem stekel ter se šel potepat po vasi. Doma so večerjali, molili, mene pa od nikoder. Mater je skrbelo, češ, zmrznil bo. Oče pa so bili druge misli: „Ne bo zmrznil ne, v hlev bo skušal priti, le spat pojdi.“ Res nis m zmrznil. Zlezal sem pri sosedu na svišli in se zaril v slamo. Nič me ni zeblo. Ponoči pa se mi je sanjalo, da me iščejo oče s šibo, hočem jim ulti, skočim — — in ta trenutek sem padel v resnici s svišli na spodaj nastavljeni plug ter si zlomil nogo. Skoro gotovo sem se tudi pretresel kaj, ali samo prestrašil tako, jaz sam ne vem. Drugo jutro so me dobili vsega premrzlega. Vročinska bolezen me je spravila skoro na rob groba, pa Bog me je vendar še pustil na svetu, da se pokorim. Ozdravel sem še, pa oči so od takrat tako slabe, da včasih majhno vidim, včasih pa nič. Ker sem se tako prehladil, se ni hotela noga zaceliti, in zato

sem tak, kakoršnega me vidite. O, kaj je meni tega treba!“

Mož je utihnil, mati pa izpregovoré:

„Tonček, le zapomni si, kar si sedaj slišal. Ti imaš tudi včasih kosmata ušesa.“

„O saj bom ubogal,“ odgovoril je le-ta ter prestrašen gledal nesrečnega moža.

Drugo jutro je odšel slepec z vodnikom iz vasi. Ker je mož molčeč in le redkokdaj pove, zakaj je tak revež, zapisal sem vam njegovo povest v svarilo. Le gluhi nikar ne bodite, potem bo že!



## Matevžek — pust.

Rejen je Matevžek, to vsak lahko vidi. Pa tudi ni zastonj okrogel kot jabolko. Matevžek vlačí in poteguje vedno mater za krilo: „Mati, lačen!“ Komaj je žlica iz rok, dvakrat prekučne kozolec, mati še ne pomijejo posode, Matevžek je že v kuhinji. In zopet poje staro pesem: „Mati, lačen.“ „Pust, pust, pa ne lačen,“ odgovarjajo mati. Ali Matevžek-

pust ne odjenja tako naglo. Saj vé, da ne prosi zastonj, matere so vse pre-dobre. — Na pustni dan so cvrli Ma-tevžekova mati. Cvrtje pa ni kar tako. Gospodinja mora paziti in varno delati z mastjo in ognjem, da se kaj ne pre-vrne, opeče ali ožge. Zato otroci izpod nog in iz kuhinje, če mati cvró! Ma-tevžka seveda ni bilo spraviti. Preveč mu je dišala cvrča. In kaj bi mu ne, saj vsakemu diši. Toda človek se mora malo premagati. Tako so tudi mati od-ganjali Matevžka od ognjišča. Matevžek-pust se je pa le smukal po kuhinji. Taka nepokornost mora pa ujeziti vsa-kega: „Ali boš, ali ne boš,“ zarežali so nad Matevžkom. „Če je kdaj v letu tvoj god, gotovo mora biti danes. Škoda, da te nismo za pusta krstili!“

Trda beseda pa vendar nekaj za-leže. Matevžek je kobacljal v sobo. „Mati so rekli, da je pust danes, pa da sem jaz tudi pust. Če sem pust, naj sem pa pust.“ Tako se je menil sam s seboj Matevžek in se spravil nad bratovo suknjo, ki mu je bila na pol prevelika. Obrnil jo je narobe, zavihal rokava in zlezal vanjo ter jo zapel široko navskriž.

Na žreblju pri omari je visela očetova kapa, taka na strešico, pa čop je imela na vrhu. Oče so jo pokrivali zvečer, da se jim ni bliščalo, kadar so brali in pisali pri luči. Do nje seveda ni dosegel. Ali treba si je pomagati. Z očetovo palico jo je staknil z žreblja in — pokrila. Prevelika mu je bila. Mislil je, da jo bodo uhlji oprli. Pa je pokrila ušesa in mu sedla skoro na vrat. Streha mu je štrlela tako daleč, da bi bil skoro ves sprednji okrogli životek na suhem, če bi bilo deževno. Še v roke je bilo treba nekaj dobiti. Toda kaj? „Poštar ima tako-le kapo na strešico, suktnjo ima še večjo — pa trobento ima. Aha, jaz pa trobente nimam. To moram dobiti.“

Hitro je privlekel iz omarice strdenega Miklavža. Dolgo mu je prizanašal, ali danes naj pa bo, ker je pust, potem bo pa post. Prijel ga je z okroglimi rokami, nastavil glavo na usta in trobental, kakor poštar: „Trarám, trarám, pa pošto peljam.“ Ali kmalu jo je Matvezek tako presukal, da je pel: „Trarám, trarám, pa pusta peljam!“

Pripeljal je pusta v kuhinjo in pustoval pri materi, da so se mu začeli

smejati in mu vrgli ocvrt bobek v nastavljeno kapo. Matevžek se je zahvalil in z materjo sta bila zopet dobra prijatelja. Zakaj to lastnost je pa imel Matevžek, da se ni kujal, če so ga posvarili. Hitro je vselej prosil odpuščanja; danes je to lepo navado sicer nekoliko po pustovsko izvedel. Pa mu ni zameriti, ker je pustni torek.



## Iz ljubezni do matere . . .

V neki vasi je živela vdova, katera je z rokami služila vsakdanji kruh sebi in devetletni hčerki. Ničesar jima ni manjkalo, in zadovoljnost je vladala pod njuno streho.

Primeri se, da mati nenadoma hudo zboli, in ves zaslužek je v kraju! Kar pa je imela prihranjenega, je kmalu pošlo.

Milka, tako je bilo hčerki ime, sedi ponoči in podnevi pri materini postelji ter streže materi z vso skrbjo. Pa ob vsem naporu se mora vendar zadovoljiti le s suhim kruhom.



Nekega dne reče zdravnik dotičnega kraja pri odhodu, da bi bolnica le tedaj ozdravela, ko bi dobivala juho in kosček mesa.

Ta izjava pa zopet hudo dé ubogi Milki, ker ljubljene materi ne more drugega podati kakor redkega soka.

V tej stiski se zateče k „Tolažnici žalostnih“ — Mariji in dolgo v noč goreče moli pred njeno podobo. Trudna se nasloni na zid s sklenjenimi rokami, ali, oj! pod rokami se udere, in velik kos kositarja, ki je zakrival nastalo votlino, pade na tla, in za njim se usuje mnogo denarja . . .

Dolgo časa zreta mati in hčerka strme najdeni denar in premišljujeta, kako bi bil prišel v zid.

Zjutraj pripelje Milka v njuno stanovanje hišnega gospodarja, in ta, ugleдавši votlino, vzklikne: „Zdaj mi je jasno, kam je z njegovim denarjem!“ Nato pa pripoveduje;

„Imel sem pred vami v tej hiši pravcatega skopuha! Še najemnine mi ni plačal, zakaj ker sem vedel, da ima dedec mnogo denarja, se nisem bal zanjo in sem le čakal in čakal na njegovo

milost. Ali „stiskač“ umrje, denarja ni nikjer . . . !

Glejte, kako je lepo izdolbel v zidu votlino, vanjo vložil svoj denar, potem pa pribil čez njo kos kositarja in čezenj ravno tolik kos platna, da je lahko pobelil! Pribil pa je kositar prav slabo.

Obdržite denar, jaz ga ne potrebujem, ker imam zadosti; vam pa bo dobro došel! Lahko bi mi bili to prikrili, pa ste prepošteni!

Vaši hčerki, ki je iz ljubezni za vas molila, je pravični Bog naklonil ta zaklad, jaz pa ji preskrbim v mestu tak kraj, da se bo ondi lahko izučila v vsem, kar ji je treba vedeti.

Ti pa, hčerka, pomni vedno četrto božjo zapoved in ne zabi, da je tvoja sreča vzknila iz tvoje ljubezni do matere . . . “

Obljuba, katero je dal Bog v četrti božji zapovedi, se je izpolnila pri dobri Milki; mati pa je živela pri nji srečna in vesela še dolgo vrsto let.





Prepričajte se o kvaliteti Franckove kave!

Pravi „FRANCK“ najboljši pridatek za kavo



Tovarniška znamka.

Pazite  
na tovarniško znamko kavni mlinček.



Založili Henr. Francka